Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Viite: U 67/2023 vp

Lausunto koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta (jätepuitedirektiivin muutos)

Kommentit elintarvikejätteen osalta:

Kauppa pitää ruokahävikin vähentämistä tärkeänä ja tekee sitä määrätietoisesti. Päivittäistavarakauppa ry on mitannut jäsenyritystensä ruokahävikkiä yhdessä Luonnonvarakeskus Luken kanssa vuodesta 2018 alkaen, jolloin vähittäiskaupan ja sitä palvelevan kaupan logistiikan ruokahävikki oli 1,6 % kaupan kautta kuluttajalle toimitettavien elintarvikkeiden painosta. Vuonna 2022 tuo luku oli enää 1,2 %. Kauppa, elintarviketeollisuus ja ravintola-ala ovat tehneet yhdessä kolmen ministeriön (MMM, TEM ja YM) kanssa materiaalitehokkuuden sitoumuksen, jonka puitteissa niillä kaikilla on omat ruokahävikkiä tai elintarvikehävikkiä koskevat tavoitteensa. Päivittäistavarakaupan tavoitteena on edetä kohti YK:n tavoitteen mukaista ruokahävikin puolittamista ohjaamalla yhä suurempi osa hävikkiuhan alla olevista syömäkelpoisista elintarvikkeista ihmisravintona tai rehuna hyödynnettäväksi.

Näemme, että kaikkien elintarvikealan toimijoiden pellolta pöytään tulee kantaa vastuunsa ruokahävikin vähentämisestä. Suomen ruokahävikin tiekartassa ei ole havaittu, että tarve tai mahdollisuudet vähentää hävikkiä eroaisivat ruokaketjun toimijoiden välillä. Komissio ehdottaa elintarviketeollisuudelle vain 10 prosentin tavoitetta ja kaupalle, ravintoloille sekä kuluttajalle yhteistä 30 prosentin tavoitetta. Valtioneuvosto sitoutuu varauksellisesti elintarvikejätteen sitoviin tavoitteisiin kotitalouksille, joiden osuus elintarvikehävikistä on kuitenkin kaikkein suurin, 46 %. Kaupan osuus elintarvikehävikistä on vain 9 % ja ravitsemuspalveluiden 12 % (Luke 2021). Silti valtioneuvosto keskittäisi kunnianhimoiset tavoitteelliset toimet näihin kahteen toimialaan.

Suomi sai Euroopan komissiolta varhaisvaroituksen, koska se ei ole saavuttamassa yhdyskuntajätteelle asetettua kierrätystavoitetta vuonna 2025. Euroopan komissio on antanut Suomelle suosituksia toimenpiteiksi, jotta se saavuttaa yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteen, kuten esimerkiksi jäteneuvonnan tehostaminen jätteen synnyn ehkäisyssä. Jos kotitaloudet eivät tehosta toimiaan elintarvikehävikin osalta, ei Suomi todennäköisesti tule saavuttamaan EU:n asettamaa yhdyskuntajätteen kierrätysastetta. Valtion, kuntien ja yritysten tuleekin määrätietoisesti tukea kuluttajaa ruokahävikin vähentämisessä.

Suomessa elintarvikejätettä vähennetään tehokkaasti vapaaehtoisin toimin Suomen kansallisen ruokahävikkitiekartan avulla. Siinä ovat mukana kattavasti elintarvikealan

Päivittäistavarakauppa ry
PL 340, 00131 Helsinki • Eteläranta 10, 00130 Helsinki
Puhelin (09) 172 860 • viestinta@pty.fi • www.pty.fi

toimijat, tutkimus ja hallinto. Esitämme, että Suomi pyrkisi siihen, etteivät jätepuitedirektiivissä mahdollisesti asetettavat tavoitteet vähentää elintarvikejätettä olisi sitovia. Ei-sitova tavoite voitaisiin asettaa myös alkutuotannolle, jonka osuus elintarvikejätteestä (huomioimatta peltoon jäävää satoa) on 8 % (Luke 2021). Vaihtoehtoisesti kannatamme sitovaa tavoitetta myös kotitalouksille, koska ne edustavat koko elintarvikeketjun suurinta elintarvikehävikkiä aiheuttavaa osaa.

Kannatamme valtioneuvoston näkemystä, jonka mukaan elintarvikejätteen vähentämisen tavoitteiden seurannassa olisi mahdollista käyttää elintarvikejätteen vähentämistavoitteelle aikaisempaa vertailuvuotta kuin vuotta 2020. Muuten kaupan pitkäjänteinen työ ruokahävikin vähentämisessä ei hyödytä sitä tavoitteiden saavuttamisessa.

Kannatamme valtioneuvoston näkemystä, jonka mukaan elintarvikejätteen vähentämistavoitteet asetettaisiin erikseen jalostukselle, elintarvikkeiden vähittäiskaupalle ja muulle jakelulle, ravintoloille ja ruokapalveluille sekä kotitalouksille.

Valtioneuvoston kannassa tulisi todeta, että elintarvikehävikin vähentämisen tavoite tulisi asettaa suhteessa vertailuvuoden prosentuaaliseen hävikkiin eikä kilomääräiseen hävikkiin asukasta kohti. Jos laskentamalli on kilomääräinen, elintarvikkeiden myyntimäärien kasvua ei huomioida lainkaan, vaan tavoite kiristyy vuosi vuodelta.

<u>Kommentit tekstiilijätteen osalta:</u>

Valtioneuvoston kannassa tulisi huomioida EU-tuomioistuimen tuomio ennakkoratkaisuasiassa C-181/20 (25.1.2022): Tuottaja ei ole vastuussa sellaisten käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollosta, jotka on laskettu markkinoille ennen tuottajavastuun asettavan lainsäädännön voimaantuloa. EU-tuomioistuimen linja on huomioitu Euroopan komission jätepuitedirektiivin muutosehdotuksessa, jonka mukaan tekstiili- ja jalkinetuotteiden tuottajat rahoittavat kustannukset niiden tuotteiden osalta, jotka on saatettu markkinoille jäsenvaltioiden alueella direktiivin muutoksen voimaantulon jälkeen. Nyt valtioneuvoston kannassa kommentoidaan vastoin EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisua seuraavasti: *”Myös tuottajien kustannusvastuun rajaaminen koskemaan vain niitä tuotteita, jotka on asetettu saataville markkinoille direktiivimuutoksen jälkeen, tulisi tarkastella uudelleen”* (s. 17, viimeinen lause). Tämä lause tulee poistaa.

Reilu ja kannattava toimintaympäristö vaatii sen, että samat säännöt koskevat kaikkia toimijoita. Pidämme valtioneuvoston pyrkimystä saada myös etäkaupan mahdollisimman kattavasti tuottajavastuun piiriin hyvänä. Sama periaate valtioneuvoston kannassa tulee laajentaa koskemaan kaikkea etämyyntiä. Sama tuote voidaan myydä alustan tai oman verkkokaupan kautta.

Suomen kannassa tulee selkeästi tuoda esiin, että tuottajiksi on määriteltävä valmistajat ja maahantuojat, ei jakelijat, kuten pääsääntöisesti on kaikkien muidenkin tuottajavastuullisten tuoteryhmien osalta. Komission ehdotuksessa tuottajaksi on ehdotettu valmistajaa EU-alueella, maahantuojaa jäsenmaahan tai tuotteen jakelijaa jäsenmaan sisällä. Jos tuottajaksi nimettäisiin jakelija, vastoin mitä pääsääntöisesti on muissa tuottajavastuun alaisessa tuoteryhmässä, kustantaisivat jakelijat (jolla

pääosin ei ole omaa tekstiilien maahantuontia), kansainvälisen etäkaupan kautta maahan tulevien tekstiilien tuottajavastuun aiheuttamat kustannukset.

Komissio on tekstiilien tuottajavastuuehdotuksessaan pyrkinyt erityisesti huomioimaan sosiaalisia yrityksiä. Kun kustannusvastuu sekä vastuu erilliskeräyksestä, lajittelusta, uudelleenkäytöstä ja kierrätyksestä siirretään tuottajille, tulee tuottajilla myös olla oikeus jätteeseen sekä suunnitella ja kilpailuttaa operatiivinen toteutus, joka tukisi kilpailukykyisten ja kustannustehokkaiden tuottajavastuujärjestelmien rakentumista kansallisella tasolla. Hyvä että valtioneuvoston kannassa on otettu kantaa sosiaalisten yritysten ja muiden toimijoiden tarkkaan määrittelyyn.

Kunnioittavasti

Päivittäistavarakauppa ry

Kari Luoto
Toimitusjohtaja

Ilkka Nieminen
Johtaja

Päivittäistavarakauppa ry
PL 340, 00131 Helsinki • Eteläranta 10, 00130 Helsinki
Puhelin (09) 172 860 • viestinta@pty.fi • www.pty.fi